

Előfizetési ár:

Egész évre ——— 4 K.
Fél évre ——— 2 K.
Negyed évre ——— 1 K.
Egyes szám ——— 20 f.

Felelős szerkesztő:

SUGÁR KÁROLY
m. k. erdőmester.

Főmunkatárs:

BALOGH ERNŐ
m. k. erdőmester.

AZ ERDŐ

Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői,
erdészeti altisztek, erdőőrök és vadőrök részére.

TULAJDONOS ÉS KIADÓ AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

Hirdetések

egy hasábos milliméter
soronként 6 fillérrel szá-
míttatnak.

Az egész oldal négy hasábszéles.

Előfizetőknek az álláski-
nálát és kereslet rovata
rövid közlésekre díjtalanul áll rendelkezésre.

Az előfizetési ár «Az Erdő» kiadóhivatala címén Budapest, V., Alkotmány-utca 6. szám alá küldendő. Ide intézendők a lap szét-
küdésére vonatkozó reklamációk is.

A lap szellemi részére vonatkozó levelezés (kéziratok stb.) «Az Erdő» szerkesztőségéhez, Budapest, V., Zoltán-utca 16. sz. intézendők. Kéziratok vissza nem adatnak.

«Az Erdő» munkatársai megfelelő írói tiszteletdíjban részesülnek, a melyet a szerkesztőség évnegyedenként utalványoz. A lap után netalán származó tiszta jövedelem teljes összegében az Orsz. Erdészeti Egyesület által kezelt oly alap javára fordítatik, a mely — később meghatározandó módon — e lapra előfizető erdészeti altisztek, erdő- és vadőrök javára fog szolgálni.

TARTALOM.

Kitüntetések.

- A Karszt. (Képekkel.) (S. K.)
A lúcfenyő átöröklő tulajdonsága. (—h.)
Vadkárók csökkentése újságpapírral. (S. K.)
Gazdasági tanácsadó: Száritott répaszelet mint háziynyúltakar-
mány. (bl.) — Törvényjavaslat a gyümölcsstermesztés fejlesztéséről és védelméről.
A galandférgesekről. (Kukuljevič József dr.)
Különfélék: Nyugdíjbiztosítás. — A király «krisztkindli»-je. —
A dohányzásról. — Pusztul az elefánt.
Szerkesztői üzenetek.
Tárcza: Tűzokfogás. (Bársony István.)

Kitüntetések.

Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztésére Mrganic Rókusnak, a dolnji-miholjaci gróf Majláth-féle uradalom erdőörének, valamint Bačani Györgynek, a martinjaneci báró Rauch-féle uradalom nyugalmazott ispánjának, sok évi hű szolgálataik elismerésül, az ezüst érdemkeresztet adományozom.

Kelt Bécsben, 1908. évi december 26-án.

FERENCZ JÓZSEF s. k.

Zichy Aladár gróf s. k.

A Karszt.

A gyarló ember korlátolt eszével ki nem fürkészhető csodálatos természeti erők titáni küzdelmei révén származhatott az Adria kéklő hullámaiból kiemelkedő óriási hegycsoport, melyet általában Karsztnak nevezünk.

Az isztriai félszigetre kikönyöklő Monte Maggiore nevű hegycsúcstól kezdve Dalmácia legdélibb pontjáig a legromantikusabb, legbizarabb hegyóriások szakadatlan láncolata választja el a szárazföldet a tengertől.

Egy hegyóriásnak déli, délkeleti és délnyugati tői, a tulajdonképeni Karszt, az adriai tenger messziről úgy néz ki, mintha örökös hóval volna borítva. Csak ha közelebb érünk a hegy lábához, vesszük észre a kietlen valót, a kopasz, szürke, sziklákra mélyeket

hajdani virágzó természet hirmóndójául alig maradt meg itt-ott egy-egy csenevész bokor.

Mert hogy a Karszt hajdanta gyönyörű erdőkkel volt borítva, a melyeket a lankásabb oldalakon s völgyek aljában virágos rétek s buja legelők tarkítottak, az több, mint valószínű.

El sem képzelhető, hogy a Velebit hegység tengerfelőli oldalán szerteszejjtel szórt számtalan kisebb-nagyobb község megtelepülhetett volna, ha a Karszt már akkor is kopárság lett volna. Ellenkezőleg, a Karszt őslakói erdők irtásával kellett hogy megkezdjék a megtelepülés munkáját s az irtások nyomán keletkezett rétek és legelők, az erdők fa- és egyéb terményeivel karöltve biztosították a szaporodó lakosság megélhetését és jólétét. Mert hogy hajdanta jólét lakozott a mai kietlen Karszt vidékén, azt a most már roskadozó templomok s egyéb középületek és magánházak építési modorából s díszítéseiből első tekintetre láthatjuk. Lelkünk mélyét elszomorító érzés vesz rajtunk erőt, ha e kietlen kopárságon végigtekintünk. A végtelen kötengert kopasz, szürke sziklafalak határolják s gyámoltalanul huzódik meg egy-egy kőrakás aljában, egy-egy szikla oldalán néhány csenevész bokor s itt-ott egy pár zsálya és hangafű. Ebből áll a karszti szarvasmarha legelője. De

I. Kopárság a Karszt vidékén.

olyan is ez a nyomorult jószág. Törpe, girhes, fejletlen, úgy hogy a leghitványabb erdélyi vagy rutén borzderes ökör, valóságos óriás a karszti mellett. S hogy legelője nincs, az még csak hagyján volna, de elegendő vize sincs szegénynek. Sok olyan községben jártam, melynek egyetlen egy forrása, egyetlen egy kútja, vagy cisternája sincsen. Három-négy óra járásnyiról hordja ez a szegény nép az ivó vizet a maga s jószágá részére puttonyokban. A módosabbja szamarát használja fel e munkára, a szegényebbje pedig maga cipeli 8–10 kilométer távolságról a sulyos ivóvizet edényeket, úttalan utakon, olyan köves, meredek lejtőkön, a milyeneken minálunk csak a zerge szokott járni. Hogy ilyen viszonyok között az ivóvízzel ugyancsak takarékoskodni kell s hogy abból ritkán lehet annyi, hogy vele ember s állat jól lakjék, az úgyhiszem bővebb magyarázatra nem szorul. Kertről vagy pláne szántóföldről e vidéken természetesen beszélni sem lehet. A házak körül kis térség terül el, hatalmas kőfallal körülvéve s abban néhány füge és mandolafa; ez a kert. Ha a kőfalat gazdája jól gondozza s elég magasra építi, akkor megkísérelheti a fák árnyékába egy kis földet szórni s abban kevés zöldséget termeszteni. De ha a kőfal nem elég szilárd, biztosra veheti, hogy a legelső északi szél, a rettegett «Bóra» nyomtalanul elsöpri veteményes kertjét, földestől, mindenestől. Karlopágó szabad királyi város összes állami földadója évenként négy korona. Elképzelhető tehát, hogy mekkora lehet művelés alatt álló földje. Ledenicza község határában egy Karsztlyuk (zeber) fenekén egy és egyegyed

(1¼) holdas szántóföldecske van, mely közel *nyolczvan* parcellára van felosztva, tehát ugyanannyi földtulajdonosé.

E kétségbeejtő viszonyok megszüntetése s ez égető bajok orvoslása már régóta gondoskodása tárgyát képezi az intéző köröknek. Fájdalom a munka csak lassan halad előre, mert évszázadok bűneit egy emberöltőn keresztül jóvátenni lehetetlen, különösen ott, hol e munka oly rengeteg akadályokkal küzdök s hol az apák mulasztásait a késői utódok sem akarják kellőképen belátni. Pedig a nyomor leírhatatlan. A férfiak túlnyomó többsége vándorbotot vett kezébe s Afrikában, de legnagyobbrészt Amerikában keres munkát, hogy otthon tengődő családját fentarthassa. A nép tehát tudtában van nyomorúságának s mégsem okul a multak keserű tapasztalatán. Szívósan ragaszkodik földbirtoknak csufolt szikláihoz s be nem szüntetné az őseitől reá hagyott pásztorkodást, míg csak egyetlen bokrocskát, egyetlen fűszálat tud rajta. Pedig a kormány a zenggi karsztfelérősítési felügyelőséget azért szervezte, hogy az tőlük a terméketlenné vált területeket kezelésbe, s gondozásba átvegye, azokat beerdősítse s azután 25–30 év multán a beerdősített s értékessé tett birtokot minden kárpótlás nélkül, tehát teljesen ingyen az eredeti földtulajdonosoknak, vagy azok törvényes örökösöknek átengedje. Csodálatos ennek a népnek a rövidlátása, hogy az intéző körök e közhasznu s minden tekintetben emberszerető intézkedéseit oly kevés figyelemre méltatja. *Bizony jó volna, ha azok kikre a vezetés felelőség-*

TÁRCZA.

Tűzokfogás.

Irta: Bársony István.

A nagy rónaságon két tanya gubbaszkodik, se messze, se közel egymáshoz, mint a párban vándorló madár, a melyik összetart ugyan, de külön-külön száll le.

Van ott több tanya is, elszórtan, nagyobb távolságokra; — de ez a kettő még arra is alkalmas, hogy átszólógasson az ember innen oda, vagy onnan ide.

Az egyikben Rimóczi «szomszéd» lakik, a másikban meg Sarkadi «szomszéd». Minthogy a község messze esik, arra, a vasut felé: a két bús magyar itt telepedett meg állandóan a maga fél-féltelkén. Gazdaságnak ez bizony édes-keves; de csak annál terhesebb lett volna ide kijárogatni messziről; kivált rossz időben, esőben-sárban, a mikor a girhes lovacsákák néhol félszázig dagasztanak a marasztaló alföldi szurokban. Az ide-oda mászkálással, ki a földekre, meg haza a földekről, — eltelik az idő még nyáron is, a mikor pedig hosszú a nap. Hát még ha kurta. Legjobb idekint így tanyát verni; fészket rakni, mint a földön költő madár. Embernek-állatnak jóval több így a nyugta, pihenése.

Ezt értette meg a két szomszéd is; és annál könnyebb volt ily módon a sorsuk, mert mind a ketten

éreztek, tapasztalták, hogy nincsenek magokban, a háznépén kívül sem. — Ha csak a pítvarajtóba kiállottak is, láthatták egymást és elbeszélgethettek. Már a hogy a magyar paraszt szokott a nagy pusztákon, a hol kevés szó terem; de a mi hang támad, azt a tiszta levegő csudálatos könnyűséggel szállítja-röpíti, elannyira, hogy nem is igen kell túlságosan emelni a beszédet, mégis igen messzire hallik. Mindössze, hogy egy kicsit vonatva kell szűrődnie a szónak, mert így bizonyosabb, hogy jól megértik s nem kell újra megkérdezni: «Mit is mondott kend, szomszéd?»

Elég czudar téli idő volt: zimankós, ölmos esős; a pusztát köd borította, s bizony nem sok öröm telhetett most abban, hogy a sikos-sáros földet, tarlót, ösvényt járja az ember. Rimóczi szomszéd mégis a nyakába kanyarította a subáját s kiindula az ő tanyai viskójából. Minthogy szenvedélyesen pipás ember vala, most is rágtá a csutoráját. A kurtaszárú cseréppipa ott füstölt, sercegett és büzlött közvetlenül az orra alatt; úgy haladt a Sarkadi-tanya felé, a melynek az udvarán ebben a disznó időben is fát hasogatott a gazda.

Udvar mondtam, minthogy a Sarkadi-tanya belsősége be volt kerítve, ellentétben a Rimóczi-tanyával. Igaz, hogy csak napraforgó-kóro volt a kerítés és a közt is könnyen kibujhatott a majorság, a mi volt, — de azért kerítésnek festett mindenképen.

— Adj' Isten, szomszéd, — kezdte a szót a vendég.

teljes tiszte van bízva, e nyomoruság láttára inkább a Karszt beerdősítésének szükségességéről és fontosságáról tartanak előadásokat, mint arról, hogy miként kell a testvérországot méltatlan szidalmakkal illetni.

De átengedem a teret a Karszt legalaposabb ismerőjének *Njitray Ottó* m. kir. főerdésznek, a zenggi karszt-felerdősítési felügyelőség vezetőjének.

*

Megkísérlem leírni a Karsztnak azt a részét nagyjában, mely a zenggi Karszt-felerdősítő felügyelőség hatáskörébe tartozik. Ezen rész, mely a régi tengermelléki határörvidéket foglalja magába Novi tengeri fürdőnél kezdődik és elhúzódik a Velebit hegység tenger felé hajló oldalán egész a dalmát határig, körülbelül 140 klm. hosszban és 5–10 klm. szélességben, meglehetősen meredeken, mint azt a térképről is látni lehet és a mint azt az alább felsorolt magasságok is mutatják. Itt csak azokat a hegycsúcsokat sorolom fel, a melyek az egyes tilalmazott részekben (horvátul branjevina) vannak, így a: Veljun hegycsúcs 889 m., Biace hegycsúcs 778 m., Lopcev vrh hegycsúcs 946 m., Borovi vrh hegycsúcs 1080 m., Visi baba hegycsúcs 1281 m., Rubčić grad hegycsúcs 1056 m., Velika Basača hegycsúcs 1090 m. magas, a mik tekintve a tenger légvonalbani távolságát, tekintélyes magasságok.

És most, hogy is néz ki ez az egész terület? Sziklás, görgeteges hegyoldalak, meredek mély szakadékok által elválasztva és helyenként katlanszerű mélyedésekkel tarkítva, (lásd az I. és II. sz. képet). E katlanszerű mélyedésekben van a karszt-

II. Kopárság a Karszt vidékén.

lakó rétje, földje, akárhányszor csak egy pár négyzetméter területtel.

A kőzet mészkő, kivételt csak a zenggi völgy képez, melynek felső részében nem mészkő, hanem melaphyr fordul elő. Igaz, hogy van itt forrás,

— Fogadj Isten, — felelt a gazda. És miután beleköpött a bal markába és nyakonfogta ugyanazzal a tenyerével a fejsze nyelét s rábillentette a szerszámot a vállára, jobbával kezét nyújtott. — Mi jót hoz kend? — kérdezte szokásból, a jónak különösebb reménye nélkül.

— Jövök valamivel. Csinálhatnánk tán ketten valamit. Egyebet úgy se csinálhatunk.

Sarkadi szomszéd vállat vont.

— Csak nem akar kend belátogatni Kecskemétre? Igaz, hogy fene olcsó az idén az újbor. És nem is rossz.

— Dehogy! Eszemben sincs! Beragadnánk a sárba. Előbb eláznánk kint, mint odabent. Másen jár az eszem.

— Hátha megmondaná?

— Azért jöttem. Láttam a reggel a zsidó repezójén egy nagy falka tűzokot. Azokra most ólmos eső esik. Sarkadi bólintott.

— Muszáj, hogy essék rájuk.

— Hát oszt' szereti-e kend a tűzokpecsenyét? Evett-e már?

— Nem igen kínálgattak velem eddigelé. Lehet, hogy szeretem, ámbár még nem kóstoltam.

— No, ha úgy akarja...

Itt sejtelmesen elhallgatott, a mi Sarkadit nyugtalanította.

— Van kendnek? — kérdezte.

— Lehet kettőnknek is, — volt a rejtett értelmű válasz.

— Akkor hát csak legyen, — biztatta a «szomszéd».

— Vegye fel kend a subáját és menjünk.

— Hova a csudába? Nem mondaná meg előbb?

— Mér' ne?! Tűzok-fogni.

— Megkerült kend? Iszen az elröpül!

— El ám, ha röpülni tud. De a *miénk* most nem tud.

— A «*miénk*», mondja kend.

— Az hát, ha akarjuk.

— Én, biz' Isten, akarnám.

— Akkor csak fogadjon szót. Siessen!

— No, de mégis...

— Ejnye, nem hallott még ilyet? Igaz, sokáig városi ember vót kend. Bent dolgozott, mielőtt megkapta a jussát, oszt' paraszt lett. Hát értse meg: ólmos eső esik! Attól a tűzok szárnya összeragad, a tolla egymáshoz fagy, nem bir felszállani. Beterelhetjük az egész falkát kendhez, minthogy sövénye van.

Sarkadi lelkesen toppantott.

— No, ezt megpróbáljuk! Derék ember kend, hogy nekem is szólt.

— Iszen egymagam mire mennék? Két oldalt kell azt keríteni.

— Igaz.

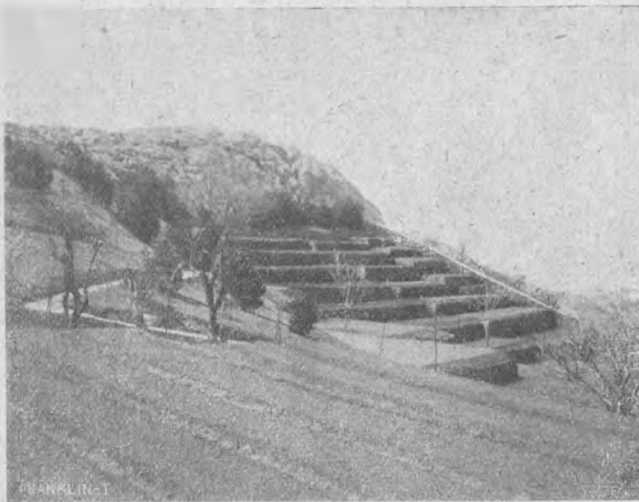
— Oszt' mondom, hogy itt a kerített hely is jobb.

— Az is igaz. Menjünk!...

A két szomszéd elindul. Neki a pusztának. Ámbár köd van, mégis látni annyit, hogy tájékozódni tudnak.

míg a Karszt többi részén alig találni egy-két forrást.

Nézzük már most, mi is okozhatta e sivár kopárságot. Elterjedt nézet, hogy a rómaiak és később a velenceiek idézték elő a féktelen, rend-

III. Csemetekert. Sv. Michovil.

szertelen fahasználat által. Több mint bizonyos, hogy különösen Velence sok fát szállított a mai Karsztról, de épületfáról lévén szó, természetes, hogy elsősorban csak a legjavát használták fel, illetőleg vágták le. Maradt itt még fa bőven és miután leginkább lombfaerdő volt, egyedül a ki-

használás által még nem ment volna tönkre, mivel kisarjadzott volna; de hát itt volt a karsztlakó, az ő számtalan kecskéjével és egyéb marhájával s az erdők pusztulását véleményem szerint nagyrészt ezek okozták. Ha a karsztlakó a legelőből kifogyott, a fák oldalágait vágta le lombtakarmányul, később aztán a koronáját is és a fa kiszáradt; a kiszáradt fát pedig levágta és nagyrészt eladta a szomszéd szigetek lakóinak s ha már a fából is kifogyott, kiásta a gyökereket is, hogy azokat is eladhassa.

Ismerek még most is élő öreg embereket, a kik elbeszélték, hogy fiatal korukban némely helyeken a tengerpartról a Velebitre menve, mindég árnyékban jártak; pedig ma hire sincs az árnyéknak.

A határtalan legeltetés és rendszertelen fahasználat hozta létre a mai Karsztot, s ezek közös munkáját elősegítette a bóra és eső, mert ezek már most lefujták és lemosták azt a vékony humuszréteget, a mely a sziklákat takarta s melyet előzőleg az emberek a gyökérirtással s az állatok a szertelen legeltetéssel meglazítottak.

Miután már felemlítettem a bórát, megkísérlem azt leírni, már a mennyire tudom. Északkeletről jön s inkább helyi szélnek lehetne nevezni, mert akárhányszor itt erős bóra dühöng, a míg a Vratnikon átmentve (vízvázasztó), hire

A zsidó repceje nincs valami messze. A kanyargó ér segít nekik, hogy annak a medrében haladván, kevesebb lássék belőlök.

Rimóczi most megáll.

— Látja-e már, szomszéd? Ahun vannak a', vagy egy tucatan. A vezérjök nyaka: mint a czövek.

— Látom, szomszéd. A többi mint egy-egy kupacz, úgy sötétlik egyhelyt. No most?!

— Úgy gondoltam, hogy én megyek balra, kend megy jobbra; jó nagyot kerülünk, s a mikor a repce-tábla tulsó oldalán leszünk, befelé fordulunk, neki a tűzokoknak.

— Azok majd elindulnak, ha fel nem repülhetnek.

— Éppen úgy lesz. Aztán mink tereljük.

— Ahova nekünk tetszik.

— Ejnye, de fene fürge esze van kendnek!

Elválnak s ki-ki halad a maga útján. Sokáig csetlenek-botlanak a nehéz járású szántás rögein s végre nagy kanyarodóval nekifordulnak a repce sarkának. Akkor is csak a régi rendes csetléssel-botlással közelnek.

A tűzok-vezér nézi, figyelí őket egy darabig, de nem túlságosan bizalmatlanul. Ilyen subás parasztot eleget lát. Nincs attól mit tartani. De hogy mindegyre errébb húzódnak, s mi több, ketten is vannak, mégsem nagyon szereti a túlságos barátkozást. Előre lép egy párt, az-

után két-három lendülettel nekiiramodik és szárnyra akar kelni.

Hanem hát — nem lehet. Igaza volt a tanyás parasztnak. Az ólmos eső ráakodott az erős, széles evezőtollakra s egymáshoz tapasztotta valamennyit, még mozdítani se bírja a szárnya könyökét a hatalmas nagy madár. A többi ugyanily soron van. A mikor a vezér elindul és gyalogolni kezd, ők is lemondanak a szárnyalásról s infanteristákká züllebenek: gyalogolnak.

Eleinte csak lassan, méltósággal; de a mint a két ember jobbról is, balról is egyre közeledik és szorongatja őket, rajtok is jelentkezik valami izgatottság. Megpróbálkoznak még egy párszor a röpüléssel, hátha nem hiába; de aztán hamarosan megadják magokat, nem erőlködnek a lehetetlennel, hanem lábálnak, inálnak, döcögősen futnak.

De hogyan futnak! A vezérkakas elől, a többi utána. A két tanyás szomszéd pedig valamennyi után. Most tűnik csak ki, hogy kinek mit ér az ina. A tűzokok bírják, azok nem esusznak, nem siklanak. Loholnak, mint a strucezok. A két ember, usgyé, a nyomukban. Libegnek. A subájok ugyancsak alkalmatlan nekik. Mellegszenek alatta. Hisz tulajdonképen nincs hideg. A mikor hideg van nem esik ólmos eső. Éppen csak hogy nem olvad, hanem-ha fagy: az eső is mindjárt megfagy, a mint lehul

sincs a bórának, pedig a Vratnik (erre visz a Zengg-Otocsácsi út) légvonalbeli távolsága Zenggtől körülbelül 6 kilométer. Milyen is az a bóra? Azt megmagyarázni nehéz, azt látni, végigtapasztalni kell, mert szinte hihetetlen, hogy mily vad erővel tud napokon, sőt heteken át fújni szakadatlanul.

Az nem olyan szél, mint az, a mely otthon száguld végig a magyar rónán s a magyar Kárpátok bérczein. A magyar szél majdnem egyenletesen fúj, míg a bóra váltakozó, egymást kisebb-nagyobb időközökben követő különböző erősségű lökésekből áll. Télen metsző hideg s nincs az a bunda, a melyet át nem járna. Felkorbácsolja a tengert s a toronymagasságú hullámok tetejéről leszedi a tajtékozó vizet és viszi, szórja maga előtt, mint valami záporosót. A levegő ilyenkor tele van porfínomságú vízcseppekkel, de oly sűrűn, hogy akárhányszor a Zenggel szembe fekvő Veglia szigete sem látható.

«Porzik a tenger» mondja ilyenkor a benszülött. Ha itt a Karszton és különösen a zenggi völgyben amolyan igazi téli bóra rázendít a nótájára, akkor nemcsak a tengeren, de a szárazföldön is fönnakad a közlekedés. A hajók napokon, sőt néha heteken keresztül is vesztegelnek valamely kikötőben s a kocsiforgalom is szünetel, mert a kanyargós hegyi utakon csakugyan Istenkísértés ilyenkor

járkálni. Ha még elgondoljuk, hogy ennek a szélnek milyen nagy a szárító hatása, könnyen elképzelhetjük, hogy mennyire hátráltatja a beerdősítési munkák sikerét, ezen az amogy is csapadékszegény vidéken.

A zenggi Karsztfelerdősítő felügyelőség alá tartozó Karsztot két részre lehet osztani. Az egyik Novitól Sv. Jurajig (Sz. György) tart s kevésbé meredek, de mert a kőzet majdnem vízszintes fekvésű, felerdősítése sokkal nehezebb, mint a másik részé, mely Sv. Jurajtól a dalmát határig terjed. Ezen rész sokkal meredekebb az előbbinél, de a kőzet kevésbé vízszintes, sőt inkább függőleges fekvése miatt itt az erdősítés is könnyebb.

A Karszton előforduló fanemeket két csoportba lehet osztani; és pedig az első csoportba azon már a mediterrán florába tartozókat, a melyek a tengerpartról körülbelül 300 méter magasságig terjednek és ezek a következők:

Celtis australis, *Pistacea terebintus*, *Phylirea media* és *Quercus ilex*. Jellemző bokra ez övnek *Juniperus oxyacanta* és a *Paliurus aculeata*. Az előbbi azonban magasabbra megy fel, mint az utóbbi, a mely nem terjeszkedik 400 méternél magasabbra. Az előbb említettekkel az alsó régióban keverve, a felsőbb régióban pedig elegyetlenül a következő fanemek fordulnak elő: *Carpinus duynensis*, *Ostrya carpinifolia*, *Fraxinus ornus*,

Biztatják egymást:

— Hej, Sarkadi szomszéd, ne hagyja kend!

— Egy kicsit előre, még előrébb, nehogy visszaforduljanak! A tanyának tartson kend! Vigyázzon, vigyázzon, Rimóczi szomszéd! Az áldóját!

Tart a különös versenyfutás s a tűzokok ezt igen könnyen bírják. Sokkal könnyebben, mint a két ember a nagy csizmával.

— Csak legalább a suba ne volna!

— Azt le kell dobní! Hej, Sarkadi szomszéd, vesse le, hányja le kend is; majd utánna jövünk!

És fut a két tanyás, most már suba nélkül. Fujnak, izznak, szidják a tűzokokat, káromkodnak:

— Hej, az apátok lelkét!...

De valósággal a tanyának tartanak.

No szomszéd, szorítsa kend! Csak egyszer bent legyünk!

— Túl ne ereszsze kend, mert akkor kezdhetjük előlről. Jobban ináljon kend!

Alig kétszáz lépésnyire vannak a tanyától; a tűzokoknak persze eszökben sincs, hogy oda betérjenek, erre jöttek, mert hisz nem félnek a pusztai viskóktól, megszokták már, hogy azok ott gubbaszkodnak télenyáron.

— Hajrá, Sarkadi szomszéd!

— Ne ereszsze kend, Rimóczi!

— Tyüh! már túlfutnak; nem birunk velük! Lóra kellett vón ülni!

— Elibe most! Előzze kend, azt a ványadt lábikráját kendnek!

Fujnak, mint a gőzgép és észre se veszik, hogy mi alatt így kergetőznek, fogócskáznak: a köd oszlani kezd és kibujik a homályos párázat közül a fényesarczú nap.

Attól, hiába csak télies a mosolya, mégis melegebb lesz valamieskét; a napsugár végigsimogat mindent, az ólomszárnyú tűzokokat is. Azok, mintha csak tudnák, hogy mire jó nekik a verőfény, újra emelgetik a szárnyokat és lám, most már lehet. A jégpánczél letöredezik, leszakadozik rólok. Egyszerre csak nagyokat csapkod a szárnyával valamennyi és elkezd emelkedni felfelé, mintha megelégették volna a futást és most másféle versenyt kínálnának a velök kergetőző tanyásoknak.

Azok megállanak, összenéznek; egy darabig hallgatnak. Szólni úgy se igen tudnának, úgy lihegnek.

Sarkadi szájtátva bámul és neheztelő hangon kérdezi:

— Látja-e kend?

Rimóczi röstelkedve felel:

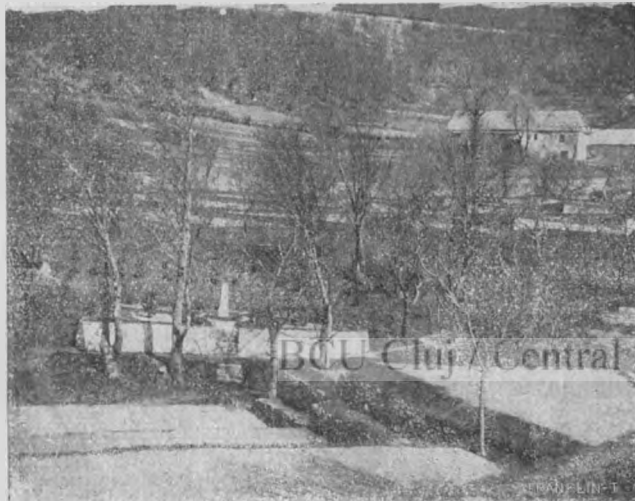
Az ám! A nyila csapjon beléjük! Ott mennek...

Egyszerre fordulnak meg azután, minthogy egy gondolatuk van:

— Menjünk a subáért.

Acer campestre, *Acer monspessulanum*, *Quercus sessiliflora* és a *Pinus austriaca* vr. Ezekhez csatlakozik még a magasabb régiókban a bükk, a mely csak egy helyen az Ostro Sijaset nevű tilalmasban ereszkedik le egész 200 m. magasságig. Az előbb leírt területen működik a Karsztfelerdősítő felügyelőség, a mely 1878-ban lett felállítva. Egy csomó apró német herczegség férne el ezen a területen, a mely egy erdőtiszt kezelése alá tartozik.

Rengeteg terület s hozzá még, Karszt. Nyáron afrikai hőség perzsel, télen pedig az időjárás oly szeszélyesen változatos, hogy rövid pár óra alatt átcsapong a délvidéki tengerpart enyhe, meleg hőmérsékletéből a csontig ható bórás orkánoknak

IV. Csemetekert és Erzsébet-emplék.

az északi sarki klímára emlékeztető zordon hidegbe.

Az eddig tilalmazott s illetőleg a Karsztfelerdősítő felügyelőség gondozásába átvett terület kitesz 1907 év végéig 15272 kat. holdat. Nem sok a kopár terület óriási kiterjedéséhez képest, de a viszonyokhoz mérten elég, mert hát egyik legnagyobb hátránya a sikeres Karszterdősítésnek egy megfelelő Karszttörvény hiánya, már pedig enélkül itt sikeresen dolgozni nem lehet. Hogy mért, azt hosszadalmas volna itt leírni, de különben se érdekelné e szerény leírás olvasóit, mert helyi baj.

A felerdősítéshez szükséges csemetéket a Karsztfelerdősítő felügyelőség maga neveli a «Sv. Mihovili» és «Kesteni» csemete kertjeiben.

A Sv. Mihovili csemetekert 2 hold 1329 □ öl területű, csupa teraszról áll, mint a III. és IV. számú képen is látható. (A IV. képen boldogult Erzsébet királyné emlékültesése is látható.) A közelben levő Kesten nevezetű csemetekert területe

1 hold 940 □ öl, szintén teraszszerűen van építve a nagy lejt miatt.

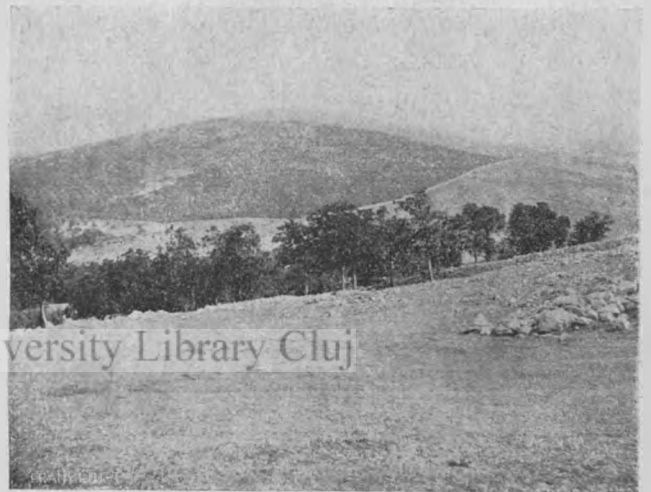
E két csemetekertből évente körülbelül másfél millió csemete lesz elszállítva ingyen Horvátország minden részébe, nem számítva hozzá a felügyelőség csemeteszükségletét, a mely évente 200,000—300,000 db. között váltakozik.

A két csemetekert költsége évente átlagban 4500 korona.

1896—1906-ig e csemetekertből 17 millió csemete lett kiadva különféle feleknek.

Az V. képen bemutatom az olvasónak a «Veljunac» nevű tilalmast, itt a kép eleget beszél.

A VI. képen látható egy a bórának kitett fekete fenyő, ernyőszerűleg elterülő koronájával.

V. «Veljunac» tilalmazó Kartszt-részlet.

A zenggi völgy lejtőin számtalan ilyen elcsenevészedett koronájú fát lehet látni. E különleges alakulást az idézi elő, hogy a csúcsajtást a bóra meggörbíti s felfelé való növekedését lehetetlenné teszi.

*

Hogy a Karszt-vidék felerdősítésénél milyen ültetési módokat kell alkalmazni, azt lapunk múlt évi 121 és 134. oldalain Bodor Gyula m. kir. erdőtanácsos «Vizmosások és kopárok fásítása» című cikkéből tájékozható részletességgel ismerték meg olvasóink. Ennélfogva ez alkalommal már csak annak rövid magyarázatára szorítkozom, hogy miért nehezebb az erdősítési munka — mint azt Nyitray Ottó sorai jelezték — ott hol a mészkőrétegek vízszintes fekvéssel bírnak, mint ott, hol e rétegek ferdén, majdnem függőlegesen állanak.

A vízszintes rétegekben elhelyezett mészsziklakon, ha a kőzet, még ép és semmi elmálást nem mutat, az erdősítést, illetőleg ültetést, minden egyes csemete részére egy-egy ültető lyuknak kivésése és földdel való megtöltése kell hogy megelőzze. De képzeljük csak el azt a kemény mészsziklát, melyen szikrákat hány az

acél, s eltompul a legjobb szerszám is. Emberfeletti erő kell ahhoz, hogy ezen ültető gödröt vájjunk. S ha már a gödör elkészült, hol találni e kopárságon, e kőtenger közepette földet, hogy azt abban elhelyezzük. A kiültetett csemete pedig, alig képes gyökeret verni. mert a bóra rázogatója, s a perzselő nap heve szárítja s főleg, mert esőben alig van része. S ha fejlődése el is jutott odáig, hogy az ültető gödörben elhelyezett földet hajszálgyökereivel átszötte, csak ekkor következik a legnagyobb feladata, hogy vezérgyökerét a kemény sziklába bele-mélyessze. S ha a növekvés eme korszakában, kedvezőtlen időjárással, tartós szárazsággal s örökös szélviharral kell megküzdenie, menthetetlenül elvesz s a szorgalmas karszti erdész előlről kezdheti nehéz munkáját.

VI. A bóra hatása alatt eltorzult fekete-fenyő.

Sokkalta könnyebb a függőlegesen rétegzett Karszt-talajon boldogulni. E rétegek lazán simulnak egymás mellé, mindegyikük között van egy-egy kis rés, melybe a gyökérzet hamar behatol. A növényi nedvek, eső hó és napsütés is megkezdik munkájukat s e repedésekben a kőzet csakhamar elmállik, termőfölddév változik s a csemete életben maradása biztosítva van. (S. K.)

A lúczyfenyő átöröklő tulajdonsága.

Magashegységi lúczyfenyő magjából, középhegységben, vagy mélyebb fekvésű helyeken nőtt lúczyfenyő, a magashegységi lúczyfenyőhöz hasonló sötét színeződést mutat. Cisar azt tapasztalta, hogy a vetőmag súlya és nagysága a magassági növekvésre befolyással nincs. Magashegységből származó nagy vetőmagvakból kikelő lúczyfenyők magassági növekvés tekintetében nem nyújtanak többet, mint azok a lúczyfenyők, a melyek mélyfekvésű helyen nőtt lúczyfenyők apró magjaiból keletkeznek; vagyis növeképeség tekintetében az utódok öröklük az elődök tulajdonságait

Engler azt tapasztalta, hogy a magashegységben nőtt lúczyfenyő magja, akár magashegységben, akár alacsony fekvésű helyen is vetik azt el, tavasszal hamarabb kikel

és hamarabb is befejezi magassági növekedését, valamint törzsképzését is, mint az ugyanazon a helyen tenyészített olyan lúczyfenyő, a mely alacsonyabb fekvésű helyen nőtt lúczyfenyő magjából keletkezik; ezért ártanak többet a késői fagyok az olyan lúczyfenyőknek, a melyek alacsony fekvésű helyen nőtt lúczyfenyő magjából származnak; a korai fagyokkal éppen fordítva van. Silány talajon, vagy magas fekvésű helyen nőtt lúczyfenyő rövid tüi és sűrű ágképződése által tűnik ki; a magas fekvésű helyen nőtt lúczyfenyőnek ezenfelül még kemény és vastag kérge is van. Ezeket a tulajdonságokat átöröklük az utódok még akkor is, ha azokat jó talajon, illetőleg alacsonyabb fekvésű helyeken telepítjük meg. (—h.)

Vadkárok csökkentése ujságpapírral.

A fővad által okozott erdei károk között lényeges szerepet játszik a kéregnek lerágása s az agancsokkal való ledörzsölése. Különösen az etetők körüli állabok szenvednek a fővadnak eme rossz szokása folytán, mely inkább pajkosságra s nyalánkoskodásra vezethető vissza, mint arra, hogy ezzel a vad életfentartásra irányuló ösztönét elégitené ki.

Csehországban s Németországban, hol a mesterséges vadtenyésztés már régen fejlett színvonalon állott, a midőn ez nálunk még csak bölcsőjében szunnyadott, már régóta kísérleteznek a fővad által okozott erdei károk megszüntetésére irányuló legkülönfélébb eszközökkel s e téren nem egy hasznos tanácsot, épen a német és cseh jágereknek köszönhetünk.

Mindnyájan tudjuk, kik fővadtenyésztéssel foglalkozunk, hogy a fővad a fák kérget úgy lerágja, hogy azután annak nem kell már körülgyűrűzés, csakhamar elpusztul, a nélkül, hogy a favágó fejszéje érintette volna. S bebizonyosodott, hogy a kérget nemcsak akkor rágja le, ha más élelmi szere hiányzik, hanem akkor is, ha az etetőnél a lehető legjobb takarmánnyal jóllakott, tehát pusztán pajkosságból. Számottevő az a kártétel is, melyet a vad azáltal okoz, hogy frissen kifejlett, tisztuló agancsát egyes fákhöz dörzsöli s rendszerint olyanokhoz, melyeket legfélékenyebben őrizünk.

Csehországban s Németországban e károsodások ellenében ujabban úgy védekeznek, hogy a fákat megfelelő magasságban ujságpapírossal körülcsavarják s azt zsineggel odaerősítik.

Ha a kötést jól alkalmazzák, az ujságpapíros pár évig a fákon marad s a fővad ezeket minden egyes esetben elkerüli, mert úgy látszik utálja a nyomdafesték szagát. Erre enged következtetni azon tény, hogy a fővad az ilyen fákat, még pár év múlva, akkor is kerüli, ha róluk a papírost az eső, hó leáztatták, mert úgylátszik a nyomdafesték a nedvesség segédelmével a papírosról a kéregbe szívódik s átható szaga ott éveken keresztül megmarad. (S. K.)

Gazdasági tanácsadó.

Rovatvezető: *Hreblay* Emil állattenyésztési m. kir. felügyelő.

Szárított répaszelet, mint házinyultakarmány.
A házinyultenyésztés csak ott és annak fizeti ki magát a hol az állatok igen kevésbe kerülő takarmánnyal tarthatók s a gondozást, jóformán minden munkát, maga a tenyésztő végezheti s azt nem kell cselédkézre bízni, a mi nem csak hogy drága munka, de legtöbbször káros is, mert a cseléd nem ismeri azt a sok mindenféle fogást, a mi a sikeres tenyésztés alapfeltétele s így akaratlanul sem tehet oly szolgáltatásokat, a melyeneket tennie kellene.

Mivel pedig az okszerű azaz a nemes házinyultenyésztése hazánkban is mindinkább terjed s különösen szívesen kezdenek ezen kedves, szapora és hasznos állat tenyésztésével a városokban is oly egyének foglalkozni, a kiknek semmiféle mezei vagy kerti termény nem áll ingyen rendelkezésre, kell olyan növényi takarmány után nézni, a mely olcsó, jó tápláló, könnyen szállítható s mindemellett kiadó.

Én magam is soká kutattam ilyen takarmány után, daczára annak, hogy kerti és mezei takarmányfélékben sincs hiányom, de vezérelt erre azon cél, hogy még olcsóbbá tegyem házinyulaim tartását, mert a mezei és kerti termények szedése hosszadalmas is, drága is.

Többek közt eljutottam a szárított répaszelettel való etetési kísérlethez. Ezen etetést ezelőtt két hónappal kezdtem s ma teljes két hónapi kísérlet után a szerzett tapasztalatokkal a nyilvánosság előtt óhajtok beszámolni, mert ezen takarmányban oly kitűnő főtakarmányt nyer a házinyultenyésztő, a melyet semmiféle növényi tápanyag már azért sem nyújthat, mert annak vitzartalmát úgy szabályozni, mint a szárított répaszeletét nem lehet.

A szárított répaszeletet *Dukesz* és *Herczog* gyárosoktól (Budapest, Váci-körút 74. szám.) szereztem be ab Galgócz 13 koronáért métermázsáját. Egy métermázsza szárított répaszelet kitesz 3 nagy 100 literes zsákot, a mi azt jelenti, hogy a répaszelet könnyű, sokkal. — lehet mondani majdnem félszer oly könnyű, — mint a zab.

A szárított répaszelet épen ezen koncentrált minőségénél fogva kitűnő nyultakarmány, mert kellően elkészítve, 5-ször anynyi teriméjű takarmányt ad s így a nyulat nem csak kellően telíti, de táplálja is.

Én az etetési kísérletet 10 anyanyullal, melyek közül időközben 4 leellet, 26 növendéknyullal, (3—4 hónaposak) és 24 drb 6—7 hónapos baknyullal folytattam és folytatom.

Ezen 60 drb nyulnak naponta egyszer egy szakajtó szárított répaszeletet mérnek ki, a mi épen 5 liter térfogatnak felel meg. Ezen mennyiséget mindjárt reggel egy dézsába szórják s a már előre elkészített s forrásban levő tiszta vízzel leöntik. Ez a vízmenyiség 10 liter. A szárított répaszelet ezen vízmenyiséget teljesen felissza s attól úgy megdagad, hogy mint fentebb mondtam 5-ször anynyivá válik azaz 25 liternyi mennyiségnek felel meg. Az így megdagasztott répaszelet majdnem

teljesen visszanyeri eredeti, azaz friss állapotban levő alakját ízét és szagát is.

A nyulakkal az így megdagasztott répaszeletek eleinte s főleg azért, hogy megtudjam szeretik-e minden nélkül is, pusztán ettettem és pedig délben. Mondhatom, hogy egy-két nyulat kivéve valamennyi igen szívesen fogott evéséhez s serényen fogyasztotta. Egy-két nap mulva aztán az így elkészített s már megdagasztott répaszeletet 2 liter dereze-liszttel szórtam meg s kevertem össze s azóta ily alakban kapják azt.

Természetes, hogy még szívesebben eszik s valamennyi állatom, a mely ezen a takarmányon él, szép és kövér.

Etetési kísérletemmel bebizonyosodott tehát az, hogy 60 drb nyulnak 65 fillérnyi összegért czirka 25 liter takarmányt tudok adni, melyet ha még a 13 fillér értékű derezeliszttel is keverek, igen tápláló és kiadó takarmányt nyerek. Ezen keverékből egy nyulra egy etetésre mintegy félliternyi jut, a melyet rövid idő alatt elfogyaszt az olyan nyul, a mely naponta háromszor, reggel, délben s este van etetve. Nálam a nyulak reggel egy-egy marék tiszta, rostált és pormentes zabot, délben a most ismertetett takarmányt s este egy-egy jó marék réti szénát kapnak. Ez a rendes etetés s csak a szoptató anyák kapnak naponta egyszer, reggel tejet, vagy konyhai mosadékot derezével keverten, délelőtt kerti zöldséget, káposzta. sárgarépa vagy petrezselyem zöldjét, falevet stb. A többi nyul mást nem kap s ez a takarmány mennyiség jól neveli s kitűnően húsban tartja őket.

A midőn tehát ezekben a házinyulászok figyelmét fehimom a szárított répaszeletre, azt hiszem mindenki a ki ezt egyszer megkísérli, úgy fog tenni mint én, hogy ha elfogy ezen kitűnő főtakarmány, siet újat rendelni. Sokkal többet ér, mint a friss répa, mert ez nem fagy meg, nem romlik el a pinczében s ebből túl sokat nem adhatunk állatjainknak, mert pontosan lemérhetjük az adagot fatáljukba.

A szárított répaszelettel való etetésnek semmiféle káros hatását nem tapasztaltam s azt hiszem ettől félni nem is lehet; azt azonban látom, hogy növendék nyulaim tőle hatalmasan nőnek, a mit a benne levő sok mézsnek tulajdonítok.

Azt hiszem, hogy a fent említett cég, a kezdőkre való figyelemmel kisebb mennyiséget is fog forgalomba hozni, a mi igen kívánatos, mert e takarmány olcsóságánál fogva a városokban tenyésztőkre nézve valóságos áldás lenne. Megvagyok róla győződve, hogy ennél olcsóbb húselőállító takarmány ma alig létezik. (bl.)

Törvényjavaslat a gyümölcsstermesztés fejlesztéséről és védelméről. Sok szó esett már arról, hogy a hazai gyümölcsstermesztés és értékesítés fejlesztésére, továbbá a fáknak a hernyók és káros rovaroktól való megvédésére az eddig tett törvényhozási és kormányzási intézkedések nem jártak a kellő eredménnyel. A községi faiskolák — igen csekély kivétellel — nem felelnek meg föladatuknak és habár a faiskolák területe

a körülbelül 14,250 községben meghaladja a száz kataszteri holdat, alig kerül ki belőlük évenként átlag huszezernél több használható oltvány. E faiskolák évi fenntartása a községeknek, a vármegyéknek és az államnak együttesen majdnem évi 700,000 koronájába kerül. Így tehát a teljesített szolgálat nincsen arányban a rájuk fordított anyagi áldozattal. Ismeretes továbbá az a körülmény is, hogy a hernyó, a vértetű és egyéb káros rovarok irtására sem történt meg a legtöbb helyen a törvény által előírt intézkedés és az utóbbi két évben csak a Maros mentén három millióra ment azoknak a szilvafáknak száma, a melyek a hernyó pusztítása folytán tönkre mentek. Miután így az 1894. évi XII-ik törvényeziknek, a mely a faiskolákról és a káros rovarokról intézkedett, rendelkezései a lefolyt tizenégy év alatt csaknem teljesen irott malaszt maradtak, Darányi földművelésügyi miniszter úr a gyümölcsstermesztés fejlesztése és védelméről újabb törvényjavaslatot dolgoztatott ki. Az új munkálat szerint a községi faiskolák helyét és rendeltetését államilag szervezett vármegyei faiskolák fogják átvenni. Minden, a gyümölcsstermesztésre fontos vármegye területén egy-egy állami faiskola állítatik fel, mintagyümölcsös-sel kapcsolatban. A gyümölcsstermesztésre kevésbé alkalmas vármegyék részére kettesével állítatik fel egy-egy faiskola. Az új faiskolák kezelőinek feladata lesz a közönséget a fák védelmében, továbbá a gyümölcs osztályozása, csomagolása és értékesítése tekintetében is kioktatni, a védekezés terén pedig a szükséges ellenőrzést is gyakorolni. Ez röviden azt jelenti, hogy az ország területén a gyümölcsészeti és kertészeti szakszolgálat is szervezve leendő. Ott természetesen, a hol már valamely vármegye területén állami faiskola van, újabb faiskola nem állítatik fel. Az új törvény életbe lépte esetén kevesebb költséggel nagyobb és gyorsabb eredmények lesznek elérhetők. A külön szakértelmet és gyakorlatot igénylő gyümölcsértékesítés igazában csak az új törvény alapján fog országszerte a modern igényeknek megfelelően szerveződni.

A galandféregkről.

Irta: Kukuljevič József dr., m. kir. állatorvos.

Kutyák galandférei.

(Folytatás.)

A *tania serrata* petéiből kikerülő embryók körülbelül két hétig maradnak a májban, de a mélyen fekvőknek természetesen hosszabb időre van szükségük a máj állományának átfúrására. A májban az embryo $1\frac{1}{2}$ —2 mm. hosszúságú féregalakokkal bir. A májon kívül fejlődnek ki a horogkoszorú és a szívókák. A fertőzés után mintegy tiz hét mulva veszi csak fel a jellegzetes hólyagféregalakot. Ha kutya ilyen hólyagféreggel fertőzött nyers szerveket eszik, vékonybelében két hó alatt teljesen kifejlődik a galandféreg.

Juhászok és mészárosok kutyáinak vékonybeleiben élősöködik a *tania cœnurus*, még pedig mindig nagyobb számban; volt rá eset, hogy egyetlen kutyában száz galandféreg is találtak. Az egész galandféreg hossza

ritkán éri el a félmétert, de lehet hosszabb is. Feje kicsiny, karesú, horgainak száma 24—32. Az izek száma körülbelül 220; ezekből 10—15 érett. Az érett izek nagyon hasonlítanak az ugorkamaghoz. Hosszúságuk 12—15 mm., szélességük 4—5 mm. Az érett izek a bélsárral távolodnak el, de néha önállóan is elhagyják a kutya belét s ilyenkor viszketést okoznak, miért is a kutya alfelét végighúzza a földön s a belőle kikerülő érett izeket a fűre dörzsöli. A bélsárral távozó proglottisok mozognak s felkeresik a nekik alkalmas nedves, füves helyeket, a hol négy hétig is életképesek maradnak; száraz talajon már két hét alatt elpusztulnak. Rendszerint juhok, illetve bárányok, ritkábban szarvasmarhák és lovak s vadon élő növényevők kapják be legelés közben. A fertőzött állatokon már a második héten jelentkeznek a megbetegedés tünetei. A petékből kikerülő ébrények a véráram útján az agyba kerülnek, a hol már a harmadik héten 1 — $1\frac{1}{2}$ mm. átmérőjű tiszta vízhólyagokat képeznek. Ha nagy számban lepik el az agyat, már most elhullást okoznak, ha azonban kevesebb a számuk, vagy egyrészt az izgatás szülte agyvelőgyulladás folytán elpusztult, akkor a megmaradt hólyagok növekedésnek indulnak s bevándorlásuk után hat hétre megkezdődik bennük a fej kifejlődése. Jellemző, hogy a cœnurus-hólyagban nem csak egy fej fejlődik ki, hanem több, minél nagyobbra nő a hólyag, annál több fej vagy másképp dajka keletkezik. Egy 8 cm. átmérőjű cœnurus-hólyagban 500 fejet találtak. A bevándorlás után $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ évre a hólyag annyira megnő, hogy az agyra nagy nyomást gyakorol, ennek következtében az agy működésében zavar támad. A tünetek kergekórság név alatt általánosan ismertek. Rendszerint elhullás vagy leölés a megbetegedés vége. A kerge juh fejét elég helytelenül rendszerint a nyájörző kutyának veti a juhász. Önként értetődik, hogy a kutya belében csakhamar csapatosan fejlődik a *tania*. Hiszen egyetlen hólyagban legalább is egy tucat fej van (minél nagyobb, idősebb a hólyag, annál több), melyeknek mindegyikéből 1—1 galandféreg lesz. A hólyag lenyelése után $1\frac{1}{2}$ —2 hónapra a kutyában teljesen kifejlődött a galandféreg s érett izeket lök el magától.

Leuckart szerint a kutyák 50%-ának vékonybelében megtalálhatjuk a *tania cucumerinát*, magyarul *tökmagképi galandféreg*et. Feje kicsiny, bunkós, vagy tojásdad, átmérője alig 3 mm. Szívókái gyengék, úgyszintén a négy sorból álló horogkoszorú horgai is. Nyaka aránylag hosszú, 6—8 mm. és 40 izből áll. Az izek fokozatosan megnyúlnak, úgy hogy a féreg vége felé már inkább lánczhoz hasonlít, mint szalaghoz. Az egész állattelep hossza 10—20 cm.; színe vöröses. A 46. iz körül kifejlődnek a him ivarszervek, de már a 75. izben a nő ivarszervek is teljesen érettek. A méhben az érett, megtermékenyített peték egyes 10—70 darabból álló csomókat képeznek, melyeket egy a méh által kiválasztott ragasztóanyag közös burokkal lát el. A burkon áttetszik a peték vöröses színe, a mi megmagyarázza a galandféregnek jellemző vörös-fehér színeződését. A kiürülő petecsomók megtapadnak a kutya szőrén, a hol

a közös burok csakhamar elenyészik s a felszabaduló petét megeszi a kutya szórtetve vagy bolhája, melyben a petéből kibújik az ifjú féreg, mely eltérőleg az eddig ismertett fajtáktól, nem képez savóval telt hólyagot, hanem az úgynevezett cysticercoidot. A cysticercoid nem egyéb, mint egy 0·3 mm. hosszú, befelé fordult fejű, tojásdad alakú kis féreg. A bogarászó vagy társát nyalogató kutya lenyeli a szétharapdált tetűt vagy bolhát s a gyomorban felszabaduló cysticercoid rohamos fejlődésnek indul. Egy tiznapos kutya vékonybelében 25 mm. hosszú tökmagképű galandférget találtak, míg a 31 napos kutyában a féreg teljesen kifejlődött, érett proglottisokat lök el.

Újabb bűvárok számtalanszor találták macskák vékonybeleiben, a hol azonban nem éri el teljes hosszúságát. Sokan gyermekből is hajtottak el tökmagképű galandférget. Gyermeknek úgy fertőződnek, hogy a kutyát czirógatva, a kutya szórén levő szétharapdált tetű vagy bolha testéből került cysticercoid odatapad czirógató kezükre, melyet később esetleg lenyalnak. Ha a gyermek elég izléstelenül csókolgatja a kutyát, az ifjú féregalak közvetlenül is szájába kerülhet. Ezért tiltsuk meg határozottan a kutyák csókolgatását; ne engedjük meg, hogy a kutya velünk egy tálból egyék-igyék, mert nem tudhatjuk, nem harapott-e szét tetűt vagy bolhát s nem tapadt-e nyelvéhez cysticercoid.

A ki megsimogatta kutyáját, mossa meg kezét jól mielőtt eszik. Ez alól kivételt tenni még akkor sem szabad, ha saját jól gondozott kutyánkon sem bolha, sem tetű nem élősöklik.

(Folytatása következik.)

Különfélék.

Nyugdíjbiztosítás. Háromszék vármegye a következőket biztosította az Országos Gazdasági Munkás és Cselédségélypénztárnál. Albu József járási erdőőrt az I. csoportban háromszoros tagsággal; Vajda Ferencz, járási erdőőrt az I. és II. csoportban egy-egy tagsággal; Izsák János, Pamura István, Molnár György és Tóth András erdőszolgákat a II. csoportban 3—3 tagsággal, végül Rácz József erdőőrt a IV. csoportban két tagsággal.

A király «Krisztkindli»-je Zágrábból írja tudósítónk: Érdekes Krisztkindlit kapott az idén a király. Egy horvát ember és pedig, Resetari község bírása, Loncsarevics Máté az ajándékozó. A Krisztkindli pedig állt hat darab bükkfahaságból, melynek keresztmetszetei a természetnek egy csodás szeszélye folytán egy koronával fedett emberfejhez hasonló alakot mutatnak, mely erősen hasonlít Ó Felsője koronás arczképéhez. Az alakon a koronán levő ferde kereszt egészen jól kivehető. A keresztmetszetek egyikén egy török mecset alakja vékony tornyával látható. A fát Klobucsár József földműves vágta ki a Gosztinjác nevű erdőben. Loncsarevics ajándékát azon kérelemmel küldte fel a kabinetirodának, hogy azt alattvalói hódolatával együtt juttassa a felség magas színe elé.

A dohányzásról. A dohányzásnak sok az ellensége, de még több a barátja. A XVI. században egyházi átokkal sújtották a dohányzókat, de később már nem hajtották végre a túlszigorú büntetést. Sokan azt állítják, hogy a dohányban levő nikotin hatalmas mérge, mások a dohány füstjében található szénoxidot és kéksavat vádolják mérgező hatással. A nikotin kétségtelenül hatalmas mérge, de nem szabad elfelejtenünk, hogy ennek fele jut csak a füstbe, de korántsem a szervezetünkbe. Egyes esetekben a sok dohányzás főfájást, rosszullétet okoz, de már másnap a dohányos ember kiheverte a baját. Ha hónapokon, éveken át sokat dohányzunk, akkor mindenféle kellemetlen jelenségek mutatkoznak: étvágytalanság, émelygés, rossz szájíz, torokhurut, szivdobogás, szédülés, főfájás, a látóképeség csökkenése stb. Mihelyt észreveszszük, hogy e jelenségek valamelyike egészségünket zavarja, abba kell hagynunk a dohányzást. Különösen veszedelmes a dohányzás a fejlődésben levő szervezetre. Újabb időben nikotinmentes, jobban mondva nikotinszegény szivart készítenek. De ezt igazi dohányos ember nem szívelheti; épp úgy, mint a koffeinmentes kávé nem terjedhet, az alkohólnélküli sör, melylyel nálunk is próbálkoztak, a hopkos, Turul stb. név alatt, nem kellett senkinek. Ha kávé, legyen kávé, ha sör, legyen sör. A dohány meg legyen dohány. Egyesek azt hiszik, hogy az étkezés előtt való szivar javítja az étvágyat. Száz eset közül 66-ban épp az ellenkezőjét állapították meg. Érdekes vizsgálatot végzett egy német orvos. Ő nyolcz napig mindig ebéd előtt szitt el egy erősebb szivart, azután nyolcz napig mindig ebéd után. Mindkét dohányzás után, étkezés után gyomorvizsgálatot végzett, mely alkalommal kitűnt, hogy a szivarozás éppenséggel nem gyorsítja az emésztést, sőt inkább lassítja. A dohányzás tehát nem mozdítja elő az emésztést, a mint azt sokan hiszik. A míg a dohányzás egészségünknek nem árt, addig dohányozhatunk; de mihelyt az egészségünknek árt, vagy kevesebbet dohányozzunk, vagy hagyjuk abba egészen. Okos ember így cselekszik ebben is, mint minden másban.

Pusztul az elefánt. A déli világ ormányos óriása, ugylátszik, kipusztulóban van. Szakértők becslése szerint egyedül billentyük gyártásához évenként ötvenezer elefánt agyara szükséges. Ebből az óriás arányú fogyasztásból azt következtetik, hogy az elefántok végkép elpusztulnak, s máris több tengerentuli állam készül az elefántvadászat korlátozására. Etiópiában a vadászat, vagy inkább pusztítás, korlátlanul folyik, ott még nem törődik senki az elefánttal. Kongó államban újban kísérletet tesznek befogott fiatal elefánt szelidítésével, abból a czélból, hogy belőle házi állatot neveljenek. A kísérletet huszonnyolcz elefánttal kezdték meg s ezek igen szelidnek s tanulékonyak és engedelmesnek bizonyultak. E kísérlet eddig jól sikerült s talán az elefánt a tenyésztés folytán mégsem jut a bölény sorsára

Szerkesztői üzenetek.

V. M. Az ön ügyében szerződésének tüzetes ismerete nélkül sem véleményt nem mondhatunk, sem tanácsot nem adhatunk. Abból azonban, hogy Ön, mint írja az uradalom részéről csak három hónapra terjedő szerződés útján lett felfogadva, azt gyanítjuk, hogy további három óra terjedő szolgálatban való maradásra alig lehet igénye.

Mindazonáltal ha azt gyanítja, hogy jogtalan s szerződés ellenes elbánásban részesült, legcélszerűbb lesz, ha megbízható ügyvédtől kér tanácsot.

R. E. Az erdőlegények és segéderdőőrök magasabb fizetése ez évi január hó 1-től kezdve lesz kiutalványozva. Mire lapunk megjelenik, az erre vonatkozó miniszteri rendelet is valószínűleg már ki lesz adva.

H. I. Kérdésére levélben válaszolunk.

R. J. 24 éves kora előtt nem tehet közigazgatási esküt.

Sz. J. Az 1904. évi I. t.-cz. értelmében a II. osztályú erdőszeti altisztek fizetése 5 évnél rövidebb szolgálati idő mellett évi 700 korona, 5—10 évi szolgálat mellett évi 800 korona 10—15 évi szolgálat mellett évi 900 korona, 15 évi szolgálaton felül évi 1000 korona. Miután Ön — kérdéséből kivehetőleg — 1899 február 1-én neveztetett ki II. osztályú altisztté (IV. osztályú erdőőrré), ennél fogva Önnek 1903. évi január hó 1-től évi 700 K fizetésre, 1904. évi február hó 1-től évi 800 K fizetésre, 1909. évi február hó 1-től pedig évi 900 K. fizetésre van igénye. Ezekben az összegekben természetesen az 1904. évi I. t.-cz. alapján járó személyi pótlék is már bennfoglaltatik.

V. G. Miután Ön 1902. évi augusztus hó 1-én neveztetett ki III. oszt. erdőőrré (II. oszt. altisztté), ennél fogva 1907. évi aug. hó 1-től kezdve már évi 800 K fizetésre van igénye. Forduljon tehát ennek kiutalványozása végett felettes hivatalához; a mennyiben pedig kérelme ott kedvezőtlenül intéztetnék el, ebben az esetben ugyancsak felettes hivatala útján forduljon a földművelésügyi miniszter úrhoz.

T. R. A. A községi tanítót az iskolaszék tagjai választják még akkor is, ha a tanító egyúttal a kántori teendőket ellátására is kötelezve van. A felekezeti tanító választására nézve az egyházi szabályok az irányadók; ha ezzel nem lennének tisztában, úgy forduljanak felvilágosításért az illető kerületi espereshez. Ha azonban a tanító egyúttal nem kántor is, hanem külön kántort választanak, ebben az esetben a kántort nem az iskolaszék, hanem az egyházközség választja.

S. J. A továbbképző tanfolyamot Ön már nem végezheti el, mivel egyrészt az erdőőri szakiskolát már 10 év előtt, tehát több mint 3 év előtt végezte el, másrészt pedig azért nem, mert 30 éves már elmult.

Előfizetési díjak nyugtázása.

Az 1908. évi december hóban a következő előfizetési díjak folytak be az Országos Erdészeti Egyesülethez:

korona.		korona.
4.—	Argyelán Tamás	4.—
1.—	Brisa Boumil	2.—
4.—	Br. Bánffy Dezső	4.—
4.—	Bálint László	2.—
4.—	Bangócs János	2.—
4.—	Baranyai István	2.—
2.—	Bogyó István	2.—
2.—	Bolmu József	2.—
1.—	Bomba Antal	2.—
4.—	Bevelaqua János	
8.95	Bezadini zárda hd.	60.—
2.—	Boldizsár András	4.—
12.—	Breznóbánya város	4.—
4.—	Bugadesics János	4.—
4.—	Brabetz Rezső	4.—
2.—	Bagynszky Pál	4.—
4.—	B. Bánfi Ferencz	1.—
	Bombola Pál	4.—
	Czunya György	2.—
	Csornai prép. erdőhiv.	4.—
	Czirják Sándor	2.—
	Damszky Imre	2.—
	Engli Vilmos	2.—
	Eördögh István	2.—
	Fiedler Jakab	2.—
	Fábrý János	2.—
	Főherceglaki főhercz. urad.	60.—
	Fürtöcs Vincze	4.—
	Fitkál Károly	4.—
	Fischer-Colbrie Emil	4.—
	Gyertyánfi Kálmán	4.—
	Gaál Antal	4.—
	Géberth Ferencz	1.—

korona.		korona.
2.—	Gázszy Willibald	4.—
2.—	Gudász Péter	2.—
4.—	Hollós Ferencz	1.—
2.—	Hódi Menyhért	2.—
2.—	Hunyady József	2.—
2.—	Hajdics János	4.—
4.—	Halbaksz Andor	4.—
4.—	Ivány Géza	2.—
1.—	M. Jánossy Ottó	2.—
1.—	Janosovics Vidor	4.—
2.—	Kisfaludi János	4.—
1.—	Kiricsi János	4.—
4.—	Kraffszky Ferencz	2.—
4.—	Köváry László	2.—
2.—	Kaszás János	4.—
2.—	Kamenszky András	1.—
4.—	Kozma Géza	4.—
2.—	Kövesdi Sándor	4.—
1.—	Kiss Dénes	4.—
4.—	Kovács Mihály	4.—
2.—	Kirkoviti János	4.—
2.—	Kocsi János	4.—
4.—	Konszky József	4.—
2.—	Krizsmár Vineze	4.—
4.—	Kovács Gyula	4.—
12.—	Körmöczbánya város	4.—
4.—	Kovács József	2.—
1.99	Lóki György hd.	2.—
4.—	Lukács János	2.—
2.—	Lankovics Albert	4.—
2.—	Ladányi Frigyes	4.—
2.—	Miklós Gergely	4.—
12.95	M.-Szigeti erdőig. hd.	2.—
4.—	Maurer Antal	4.—
2.—	Méhes Ágoston	4.—
4.—	Marquart Ferencz	4.—
2.—	Müller István	4.—
2.—	Mártha Mátyás	4.—
2.—	Mezey Károly	4.—
4.—	Menyhárt Pál	4.—
4.—	Mick Rezső	4.—
1.—	Miskovics Péter	4.—
4.—	Nádosy Kálmán	210.—
	Nyikita József	
	Nerdei György	
	Orosz János	
	Papp Ferencz	
	Pölöskei József	
	Papp János	
	Pozsony Szt.-György város	
	Pitonyák Jakab	
	Pálfi Rudolf	
	Rusz György	
	Rácz József	
	Szakács Ferencz	
	Szmetán Mihály	
	Szill József	
	Scholcz Ottó	
	Saári Mihály	
	Stenczinger Sándor	
	Saári János	
	Sajóvárkonyi erdőhiv.	
	Salamon István	
	Szmolenszky Sándor	
	Szankó Lajos	
	Stainer Gyula	
	Soltész Sándor	
	Stefurovszky István	
	Steuka Lajos	
	Sreitter Ferencz	
	Simontsits Adolf	
	Siskovits József	
	Schleier János	
	Sóltz Gyula	
	Gr. Széchényi J. erdőszet	
	Takács János	
	Tiszóczky József	
	Tóth József	
	Voin Mihály	
	Virlics Gyula	
	Varga János	
	Wenczel János	
	Ziegler Gusztáv	
	Zsurka Karácsony	
	Zsigó Károly	
	Zsarnóczai erdőhiv.	

Állást keres egy 24 éves róm. kath. vallású nős erdőőr, két év óta erdőőri állásban van, a szakiskolát Liptó-Ujváron végezte és az erdőőri szakvizsgát is letette. Czime megtudható a kiadóhivatalban. (4. II. 1.)

Keresünk egy vizsgázott erdőőrt a következő feltételek mellett: 600 korona évi fizetés, lakás, szabad tűzifa, konyhakert, föld, évi 16 mm. széna, 1- tehén nyári legeltetése, kihágási pénzekből 30% részesedés, külön hajtópenz, egy téli, egy nyári ruha; kölcsönös felmondási idő 1 hó, belépés január hó folyamán. Czim: Uj-Antalvölgyi gyárvezetőség, Ujantalvölgy (Gömör.) 3. III. 2.

Erdőőri szakiskolát végzett s erdőőri szakvizsgabizonyítvánnyal bíró 28 éves nős egyén **állást keres**. Czime a szerkesztőségben.

150 H. 1. kocsányos tölgy jó minőségű 7 K. H. 1-kénti árban eladó, hol megmondja a kiadóhivatal. (5)

Hollótojásért

6—10 koronát fizetek darabonként és ajánlatokat kérek.
Olschowy, Brünn, Bäcker-gasse 29, Mähren. (8. II. 1.)

Állás-csere.

Jól jövedelmező és szép helyen fekvő állomásmat családi ügyek miatt elcserélném ungvári, bustyaházai, nagybányai kartársal. A csere megtörténte után 40 korona úti költséget hajlandó vagyok fizetni. Érdeklődőknek teljes felvilágosítással szolgálok. Czimem a kiadóhivatalban: «Egy m. kir. erdőlegény.» IV. 2.

Egy 42 éves szakvizsgázott **erdőőr** azonnali belépésre **állást keres**, beszél magyar és német nyelven. Czim: Varga Mihály, Hertnek (Sáros megye).

5584/1908. szám.

Pályázati hirdetés.

Alulírott m. kir. erdőhivatal kerületében egy II. oszt. erdőaltiszti, előléptetés esetén egy I-ső illetve II-od osztályu erdőlegényi állásra pályázat nyitattik.

A II-od osztályú altiszti állással 600 korona évi fizetés és 100 korona személyi pótlék, természetbeni lakás vagy annak hiányában törvényszerű lakbér és lakbérpótlék, valamint egyéb rendszeresített illetmények élvezete van összekötve.

Az ezen állásra pályázók az 1879. évi XXXI. t.-cz. 37. §-ában követelt szakvizsga letételét, az államerdészeti szolgálatba ujonnan belépni kívánók ezenfelül ép és erős testalkatukat, különösen jó látó és halló képességüket kincstári erdészeti orvos, megyei főorvos vagy honvéd törzsorvos által kiállított bizonyítvánnyal, továbbá életkorukról és illetőségükről tanuskodó anyakönyvi kivonattal, végül eddigi szolgálatukat és annak eredményét, nemkülönbén a hivatalos magyar nyelvnek szóban és írásban való teljes birását igazoló okmányokkal felszerelt és sajátkezüleg irt kérvényüket előjáró hatóságai, esetleg az illető járás politikai hatósága útján folyó évi február hó 15-ig alulírott erdőhivatalnál nyujtsák be.

Bustyaháza, 1909. évi január hó 4-én.

(7)

M. kir. erdőhivatal.

Erdészsegédi állás azonnal betöltendő egy felsőmagyarországi uradalom erdőhivatalánál.

Pályázhat oly 18—28 éves, nőtlen, magyar vagy ausztriai honpolgár, ki a magyar erdőőri szakiskolát, vagy valamely ausztriai német erdészeti iskolát végzett, a magyar, német nyelvet szóban és írásban, a tót nyelvet szóban bírja, az erdőhivatal, melynek hivatalos nyelve német, német írásbeli munkáinak teljesítésére is alkalmas.

Pályázati kérvények, bizonyítványok másolataival, valamint azon kijelentés, hogy természetbeni fűtött lakás, szokásos utazási illetményen kívül, mily készpénzfizetésre támasztatik igény, mely utóbbi írásbeli vagy szóbeli megállapodás tárgyát képezné, «Erdészsegéd» jelige alatt a kiadóhivatalhoz intézendő. (6. II. 1.)

Ingyen oszt tenyésznnyulaka

a «Házinyúltenyésztés és Értékesítés» című házinyúltenyésztési szaklap kiadóhivatala, **Csillaghegyen**, Budapest mellett, a házinyúltenyésztés népszerűsítése céljából. Pusztán azt köti ki, hogy az utódokból egynéhány példány visszaszolgáltassék.

A lapot **Auffenberg János** tanár szerkeszti, főmunkatársa **Andrássovich Géza**, nyúlügyi előadó. Előfizetőára egy évre 4.- K, félévre 2 K.

Ezüst szőrméjű tenyésznnyulakat

erdészeti altiszteknek és szolgálknak jutányos árban elad **Bedő Mihály** erdőőr. Borossebes.

Gazdáknak és baromfitenyésztőknek

nélkülözhetetlen segédkönyvek a

Hreblay Emil állattenyésztési m. kir. felügyelő és lapunk rovatvezetője által irt

baromfi- és házinyúltenyésztési szakmunkák:

1. Általános tudnivalók	III. kiadás ára	1.— K
2. Baromfitenyésztés	I. „	5.— „
3. Tyuktenyésztés	II. „	3.— „
4. Pulykatenyésztés	II. „	3.— „
5. Lud- és kacsatenyésztés	I. „	3.— „
6. Baromfiak hizlalása	II. „	1.50 „
7. Baromfitermékek értékesítése	„	2.— „
8. Az ezüst szőrményul tenyésztése és értékesítése.	I. kiadás	2.— „

E nyolcz munka a «Baromfitenyésztés» heti szaklap kiadóhivatalában **Kolozsvár Ferenz József-u. 5. II. 8. az erdészeti altisztek s egyéb alkalmazottak által postautalványon megrendelve tele árban kapható.** (5)

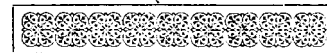
HIRDETÉSEK

felvételnek

a kiadóhivatalban

BUDAPEST

V., Alkotmány-utca 6.

Kérje Ön

ingyen és bérmentve

az én gazdagon illusztrált főkatalogusomat **3000 ábrával** órák-, arany-, ezüst- és zene-mű-árúkról stb., stb.

Első óragyár Brüxben

Konrad János es. eskir. udv. szállító

Brüx 591 (Csehország).

Valódi svájci nikkell anker-remon-toir-óra Roskopf-Patent szerkezet **K 5.—**, 3 drb **K 14.—**, bejegyzett «Adler-Roskopf» nikkell anker-remon-toir-óra **K 7.—**. Valódi ezüst remon-toir-óra, nyitott **K 8.40.** **Nincs kockázat!** — Kicsérés megengedve vagy a pénz vissza!

A VADÁSZ-VIZSLA.

Gyakorlati útmutató a vizsla-nevelés-, tanítás-, használat- és gyógykezeléshez.

Második kiadás. A szerzőnél: **Ára 1 kor. 50 f.**

Stark Dezső főerdész, Drávatamási (Somogy megye.)

(5)